

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ เวลาทางตะวันตกเขานะ เวลาเขาแสงหามนะ เดียวนี้คนจะศึกษาธรรมะ ต้องไปศึกษาจากทางตะวันตก เพราะฝรั่งพูดมันน่าเชื่อถือ ถ้าทางตะวันออกพูดมันไม่น่าเชื่อถือ ของไปอยู่ในทางตะวันตกแล้วมันน่าเชื่อถือไปหมดเลย เราจะไปศึกษาธรรมะจากทางยุโรป เพราะอะไร เพราะทางยุโรปเวลาเขาไปวัดไปวา เขาคุยธรรมะกันไง เขาคุยด้วยระดับของปัญญา คุยธรรมะ นี่ฟังธรรมๆ

แต่เวลาทางตะวันออกเรา มันประเพณีวัฒนธรรม เวลาไปอ่อนวอนเอา ไปขอเอา ไปทำบุญแล้วอยากให้บุญ ให้ได้บุญสมความปรารถนา บุญกุศลนะ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่เวลาทางยุโรปเขา วัตถุประสงค์เต็ม เขาไม่ปรารถนา พอไม่ปรารถนาเขาแสวงหาทางออก เวลาเขา มาในวัดจะพูดเรื่องสมาธิ เรื่องความสงบของใจ ทุกคนหาที่ฟัง หาความสงบของใจ แต่ของเรา เพราะเรากู้เคย

ในวัฒนธรรมของเรา ความเป็นอยู่ นะ เราเกือบได้ สิ่งที่เป็นสิ่งที่พึ่งพาอาศัย เราเกือบได้ บ้างจ้ะ ๔ แต่ทางยุโรปเขาไม่มีนะ เขาต้องเป็นรัฐสวัสดิการ ถ้ารัฐสวัสดิการของเขาไม่ดีนะ คนของเขาจะตามมหาศาลเลย เพราะอาหารการกินของเขา เวลาเข้าฤดูหนาวของเขา เขาไม่มีอาหารกินเลยนะ อาหารของเขาไม่ได้ แต่เราเกิดในประเทศอันสมควร เราอยู่ในอู่ข้าวอู่น้ำ จนเรากู้ชินกับมัน สุดท้ายแล้วเวลาจะได้อะไรนะ ไม่ทำอะไรเลย อ่อนวอน อยากได้ ขอเอาๆ ให้มันลอยมาจากฟ้าไง สิ่งของมันลอยมาจากฟ้า

วัฒนธรรมของเรามันมีนะ ในพระไตรปิฎก พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล เอหิภิกขุ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่าการจนเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วขอบวช จะมีบริวาร ทิพย์ บริวาร ๘ ลอยมาเป็นทิพย์เลย มาเองเลย นั่นเพราะเป็นของเขา

พาหิยะเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เดียวเป็นพระอรหันต์เลย ขอบวช พระพุทธเจ้าบอกว่า “เธอไม่มีบริวาร บวชได้อย่างไร” พระอรหันต์นะ ออกไปแสวงหาบริวาร ๘ จีวร บาตร ไตรจีวรกับบาตร พวกบริวาร ๘ ที่จะมาเป็นเครื่องบวช หาไม่ได้ จนควายขวิดตายเลย นี่เรื่องของบุญกุศล เรื่องการทำมา มันทำของมันมา เราจะอ่อนวอน เอาขนาดไหน อ่อนวอนเอา ถ้าพูดถึงเราไม่ประพฤติปฏิบัติ มันไม่มีหรอก ทีนี้อ่อนวอนกันว่า อ่อนวอน หรือเราทำบุญกุศลแล้ว ได้สมความปรารถนา คือเราทำกรรมดีของเรามา ใจ ทำความดี ความชั่วมา มันพิสูจน์ได้ด้วยจิตนิสัย จิตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน หลากหลายแตกต่างกัน เพราะการทำมา

เราภาวนา เวลานั่งภาวนา เราเจ็บหลัง ปวดเอว เรานั่งภาวนา มันเกิดจากอะไรนะ เราเกิด จากควบคุมความรู้สึก ควบคุมจิต พอควบคุมจิต จิตได้การพัฒนาการขึ้นมาแล้ว การจะเกิด ปัญหา เกิดจากการภาวนา

ระดับของท่าน มันจะได้เรื่องวัตถุ ได้เป็นทิพย์ ได้วัตถุสิ่งของมา ได้วิมาน ได้ต่างๆ ได้ บังคับเครื่องอาศัย ระดับของศีลทำให้จิตเป็นปกติขึ้นมา คนมีอำนาจวาสนา คนที่แบบว่ามีวุฒิ ภาวะ แต่ถ้าเรื่องของปัญญา เราภาวนา เพราะการภาวนาเราทรมานตนเอง การทรมาน ถ้าไม่มี ปัญญา ไม่มีสติสัมปชัญญะ เราจะเอาความคิดเราไว้ในอำนาจของเราได้ไหม ถ้าเราเอาความคิด ของเราไว้ในอำนาจของเราได้ ปัญญามันเกิดตรงนี้ไง ถ้าปัญญามันเกิดตรงนี้ พันธุกรรมทางจิต มันได้พัฒนาการของมันมา พอมีปัญหาขึ้นมา มันมองสิ่งใดไปนะ มันจะมีปัญหาใคร่ครวญนะ

คูสิ เรามองเหตุการณ์ๆ หนึ่งเกิดในสังคมหลากหลายมาก มุมมองของคนแตกต่างกัน มหาศาลเลย มันแตกต่างกันเพราะอะไรล่ะ มันแตกต่างกันจากพันธุกรรมเบื้องหลัง มุมมองของแต่ละบุคคลมันไม่เหมือนกัน ถ้ามุมมองของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ความสุขล่ะ ความถูกต้องดี งามอยู่ที่ไหน ธรรมะนี้เป็นสากลนะ ใครพูดธรรมะ ถ้าถูกต้องนี้ถูกหมด จะเป็นทางยุโรป

มนุษย์ เวลาแสดงธรรมขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา แสดงธรรมถูกต้องทั้งนั้นนะ แต่ถ้า มันผิดนะ ถ้ามันไม่เข้าใจนะ แสดงออกมามันก็ผิดหมดนะ นี่ผู้ที่ฟังธรรมจากใครก็แล้วแต่ ถ้า ให้มันรู้จริง เราเป็นชาวเกษตรกรรมนะ เราเป็นลูกชวานากัน แต่เราทำนาไม่เป็นนะ พ่อแม่ทำ

มาหากินมา แล้วทำนามาให้พวกเรา แต่เรานี้ทำนากันไม่เป็น นี่เหมือนกัน เราเป็นชาวพุทธๆ เรา
อ่อนวอนเอา เราขอเอา แต่เราไม่ปฏิบัติ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนทนะ เวลาพระพุทธรเจ้าจะ
ปรินิพพาน คนมาสักการะบูชากันมหาศาลเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “อานนท..
เธอบอกเขานะ นี่เป็นอามิสบูชา อย่างบูชาเราด้วยอามิสเลย บูชาด้วยการปฏิบัติบูชาเถิด” การ
ปฏิบัติบูชามันจะทำให้วุฒิภาวะของจิตมันพัฒนาขึ้นมา ถ้ามันอามิสบูชาล่ะ เราก็เอาอามิสบูชา
มันก็เหมือนเราอ่อนวอนขอ อ่อนวอนขอ อยากให้เป็นไป เป็นทิพย์ๆ อยากให้เป็นทิพย์ มันจะ
เป็นทิพย์ได้ต่อเมื่อเราทำมา คุณติ เราทำมาหากินมา เราฝากไว้ในธนาคาร เรามีโอกาสกดได้นะ เรา
ไปขอสินเชื่อไว้ เราก็เบิกได้แค่นั้นนะ นี่เหมือนกัน สิ่งที่ทำกรรมดีกรรมชั่วมา สิ่งนี้มัน
เหมือนกับเราทำมา มันฝากไว้ในอริยสัจ ฝากไว้ในสังขธรรม นี่ทำดีทำชั่ว อริยสัจ สัจจะความจริง
ไง สัจจะความจริง

เวลาทำบุญกับพระๆ กอดเอาจากพระเหรอ พระนี่เป็นผู้ทรงศีล พระนี่เป็นผู้เห็นภัยใน
วิภวสงสาร สละมา สละสิทธิทาง โลกออกมาเป็นนักบวช ประเพณีวัฒนธรรม นักบวชมันมีธรรม
วินัยเป็นที่พึ่งอาศัย เป็นที่บังคับ ต้องทำตามธรรมวินัย แต่วัฒนธรรมประเพณีเรารู้กัน เราเข้าใจ
กัน มันแบ่งแยกด้วยประเพณีเลย ด้วยวัฒนธรรม นี่เราเข้าใจ เราออกมา เราเสียสละมา ไม่มีอาชีพ
ไม่ประกอบอาชีพทางโลก แล้วพูดถึงถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นเนื่อนาบุญของโลก
จิตใจเป็นธรรม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกโปรดสัตว์ เพราะว่าชีวิตนี้จะอยู่หรือ
จะตายมีคุณค่าเท่ากัน จะมีกิน ไม่มีกิน จะใช้ประโยชน์ นี่ไม่สนใจเลยนะ เพราะมันเป็นเครื่อง
อาศัย เพราะใจที่ไม่วอกแวกอวแวน ใจที่มั่นคง เหมือนเสา ๘ ศอก ปักดิน ๔ ศอก อยู่บนอากาศ ๔
ศอก ลมพัดขนาดไหนไม่ไหว นี่ใจออกโปรดสัตว์ โปรดสัตว์เพราะตัวเองโปรดตัวเองได้แล้ว

แต่เราเป็นลูกชาวนา เราเป็นภิกษุบวชในพระพุทธศาสนา เราออกไปบิณฑบาตเพื่อ
อาหารดำรงชีวิตของเราล่ะ.. ไม่ใช่สัตว์โปรดใจ ถ้าให้สัตว์โปรด สังคมเขาถึงมีอำนาจ เขาถึง
ต่อรอง แต่ถ้าเรามีจุดยืนของเราล่ะ เราเป็นผู้นำสังคมนะ

ผู้นำสังคม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานนะ พระอานนทนะ
ร้องไห้แล้วร้องไห้อีกนะ “ดวงตาของโลกดับแล้ว” ดวงตาของโลก ผู้นำใจ

เวลาอชาตศัตรูจะออกรบ ในแคว้นแคว้นเขามีสงครามกัน จะรบที่ไรก็ต้องมาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าพิมพิสารมีอะไรที่ตัดสติใจไม่ได้ก็มาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าปเสนทิโกศลก็มาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ใจ ฐู้งแข็ง โลกนอกโลกใน ฐู้งถึงความ เป็นไปของ โลก เห็นใหม่ ผู้นำสังคม ถ้าผู้นำที่ดีจะชักนำเราไปในสิ่งที่ดี นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเป็นชวานา เราทำไรทำนาของเราขึ้นมา เรามีข้าวปลาอาหารของเราเหลือเพื่อเลย เราจะเจ้อจางันก็ได้ ใจของเราถ้าเป็นธรรมขึ้นมา เราจะเจ้อจางันใครก็ได้ ถ้าเป็นชวานาจริง ทำนาจริง มันทำนาได้ มันจะมีข้าวปลาอาหารมา

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจริง ธรรมะในหัวใจเป็นธรรมะจริงขึ้นมา ธรรมะจริงนะ ธรรมะจริงมันมีวิวัฒนาการของมันนะ ต้องศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีการควบคุมใจ มันจะเป็นสมาธิได้อย่างไร ไม่มีสมาธิเลย ปัญญาที่เป็นโลกุตตรปัญญาเกิดขึ้นมาได้ได้อย่างไร ถ้าโลกุตตรปัญญาเกิดขึ้นมานะ โลกุตตรปัญญาที่พ้นจาก โลก ปัญญาที่ออกจากโลก ญาณะ โลกทัศน์ ความคิด เวลาข้องใจของใจมันเป็น โลก

นี่เราไปมองกันว่าวิภูวน กามภพ รูปภพ อรูปภพ วิภูวน จิตมันหมุนไปใน โลกนี้ แต่เราไม่มองไอ้ตัวที่ประสานกับเขาเลย ไอ้โลกทัศน์ ไอ้ตัวที่ไปเกิดในวิภูวนมันเป็นใคร ถ้าลบล้างตรงนี้ออก ลบล้างโลกทัศน์ ลบล้างกิเลสตัดหาคความทะยานอยากในหัวใจออกไปแล้ว วิภูวนมันก็เป็นวิภูวนอยู่อย่างนั้นนะ กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันก็เป็นโดยธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้นนะ แต่ไม่มีผู้สวดย ไม่มีผู้หมุนไปกับมันไง วิภูวนะไง เอาใจเราออกมาได้ไง นี่ชวานา ชวานาทำไรทำนาขึ้นมา มันเกิดผลผลิตขึ้นมาในไร่นานั้น

ผู้เป็นหัวหน้า ผู้ที่เป็นผู้นำ เป็นชวานา เข้าใจกระบวนการทั้งหมด แต่เราเป็นลูกชวานา เราเป็นลูกชวานานะ เราจะเอาแต่ข้าว เราบอกเลย เราจะเรียกร้องเอาจากพ่อแม่ เราจะเอาข้าว เราจะทำอาหาร แต่เราไม่สนใจในที่นา เราไม่สนใจในพืชพันธุ์ธัญญาหาร เราไม่สนใจเรื่องน้ำ เราไม่สนใจวัชพืชเลย

ในปัจจุบัน ชุมมือเปิบ ขณะที่เราเป็นสาวก สาวกะ ชุมมือเปิบอยู่แล้วนะ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กว่าพระพุทธเจ้าจะรื้อคั่นมา ต้องบำเพ็ญบารมีมาเป็นพระโพธิสัตว์

๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เพื่อพันธุกรรมทางจิต เพื่อจิตมั่นคง เพื่อจิตมีหลักมีเกณฑ์ เพื่อจิตไม่วอกแวกวอแว เพื่อจิตมีฐาน เพื่อจิตจะค้นคว้าให้จิตออกมาจากกิเลสได้

“เราเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองไข่ออกมา” ฟองไข่ออกมาคืออวิชชา คือมารที่มันครอบงำใจทุกดวงใจ ดวงใจเหมือนลูกไก่ แล้วมารมันครอบงำอยู่ ไม่มีใครสามารถฆ่าแรกออกมาจากมารได้เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “เราเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองไข่ออกมา”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาสำเร็จเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเป็นศาสดา อายุยังน้อยอยู่ เวลาไปเผยแผ่ธรรมขึ้นมา พวกพราหมณ์เขาถืออาวสุ เขาไม่ยอมรับนะ เขาว่าทำไมพระพุทธเจ้าเป็นพราหมณ์เหมือนกัน ทำไมไม่เคารพผู้ใหญ่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยนะ “ในจักรวาลนี้ เราไม่เห็นใครเลยที่เราควรที่จะเคารพบูชา” ไม่มี เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ เป็นศาสดา จะเคารพบูชาใครไม่ได้เลย

“เป็นไก่ฟองแรกที่เจาะไข่ออกมา” สิ่งที่เจาะไข่ออกมา สิ่งนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ก่อนมาเป็นเจ้าของนา เป็นเจ้าของศาสนา เราเป็นสาวก สาวก เราได้ยิน ได้ฟังขึ้นมาแล้วเราก็จะหุบมือเปิบ ขณะที่เปิบสาวก สาวก หุบมือเปิบอยู่แล้ว อาหารนะมาตั้งไว้ตรงหน้าเลย ธรรมวินัยพระพุทเจ้าวางไว้ที่ตรงหน้าเราเลย ทำไมเราไม่ปฏิบัติ ทำไมเราไม่เอาเข้าไปปากของเรา ศีล สมาธิ ปัญญา ทำไมไม่รู้ก่อนขึ้นมา ศีล สมาธิ ทำไมไม่ชวนขวยมา แต่ไปรีดนาทาเร้นนะ เหมือนลูกใจแตก ลูกเอาแต่ใจตัวเอง ไปเรียกร้องเอาแต่สมบัติจากพ่อแม่

นี่ก็เหมือนกัน พุทธพจน์ๆ จะเรียกร้องเอาธรรมวินัยจากพระไตรปิฎก แล้วใครพูดจากพระไตรปิฎกก็ไม่ได้นะ ผิดๆ.. พระไตรปิฎกมันก็สมมุตินะ พระไตรปิฎกมันก็เป็นเครื่องมือทำนนานะ มันเป็นจอบ เป็นไถ เอาไว้ทำนานะ แล้วถ้าไม่ทำขึ้นมา มันจะมีข้าวกินไหม จะเอาข้าวสักเมล็ดหนึ่งออกมาจากพระไตรปิฎกได้ไหม พระไตรปิฎก ไปเอาข้าวสักเมล็ดหนึ่งออกจากพระไตรปิฎกเลย บอกไปเอาข้าวออกมา มันจะเป็นไปได้ไหม...มันเป็นไปไม่ได้หรอก ข้าวมันต้องลงไปทำที่นา ธรรมวินัยหรือธรรมจะเกิดขึ้นมาจากหัวใจของสัตว์โลก สัตว์โลก หัวใจของเรา ผู้ทุกข์ผู้ยากอยู่ที่นี่ ถ้าทำนาที่นี่มันจะได้เมล็ดข้าวออกมา การประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา การกระทำของเราขึ้นมา มันจะดึงเมล็ดข้าวออกมา ธรรมมันเกิดที่นี่

พระไตรปิฎกเป็นทฤษฎี เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นเทคโนโลยีที่ให้เราศึกษาค้นคว้า ทำนา แล้ว เวลาทำนาลงไป เกิดเพลี้ย เกิดวัชพืช เกิดต่างๆ เราไม่รู้เรื่องก็จะมาเปิดพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกเขาว่าอย่างไร กำจัดวัชพืชนี่เขาทำอย่างไร เวลานั้นน้ำท่วมขึ้นมา น้ำมันขังอยู่ ข้าวจะเน่าอยู่แล้ว ทำอย่างไร ต้องเอาน้ำออกอย่างไร นี่พระไตรปิฎกสอนอย่างนี้ สอนวิธีทำนา สอนวิธีชักน้ำเข้านา สอนวิธีการน้ำมากเกินไปจะเปิดน้ำออกไป ให้น้ำพอดีกับข้าวเบา ข้าวหนัก ข้าวหนักต้องใช้น้ำมาก ข้าวเบาต้องใช้น้ำน้อย จิตของคนนะ โทสจริต โมหจริต จิตมันหนัก จิตมันหมักหมมกันในกิเลสนะ ต้องทรมาน ต้องอดนอนผ่อนอาหาร..

ไอ้พวกปัญญาชนบอกไม่ได้ อุตตกิลมถานุโยค ทำตนให้ลำบากเปล่า ทำอะไรก็ได้เลย ผิดไปหมดเลยนะ.. ก็ข้าวมันข้าวเบา แล้วน้ำมันท่วมอยู่ แล้วถ้าไม่เปิดน้ำออก ข้าวมันก็เน่า แล้วข้าวมันเน่า มันจะปฏิบัติอะไรได้ล่ะ

ถ้าจิตมันหนักหน่วงขึ้นมา มันนั่งแล้ว โกง่วง นั่งแล้ววังเหงาหาวนอน มันก็ต้องผ่อนอาหารสิ กินเข้าไปเต็มกระเพาะ มันก็อ่อยคินั่นนะ มันก็กินแล้วมันก็มีความสุขขณะกินนั่นนะ แล้วเวลาไปนั่งแล้วมันก็สัปหงก โกง่วง เราจะเอาความสุขจากการกินนั่นหรือจะเอาความสุขจากธรรมวินัย เราจะเอาความสุขจากวิมุตติสุข เราจะเอาความสุขจากธรรมที่เกิดขึ้นมาจากใจ เราจะเอาความสุขอะไร สุขในสมมุติกับสุขวิมุตติจะสุขอะไร

พอเรารู้จักแยกแยะ รู้จักมีสติสัมปชัญญะ เราก็เข้มแข็งขึ้นมา พอเข้มแข็งขึ้นมา เราก็หักห้ามได้ใช่ไหม ความสุขอย่างละเอียดนี้เรามองข้ามไป เรางดเว้นมัน แล้วเราจะไปเอาความสุขที่ละเอียดขึ้นมา ความสุขที่ดีขึ้นมา เราจะไปเอาความสุขอย่างนั้น เราขวนขวาย เราจงใจ เรามีการกระทำขึ้นมา นี่ข้าวมันก็ขึ้นมาได้ มันก็มีข้าวขึ้นมา มันเป็นความจริงขึ้นมา ความจริงเกิดจากการกระทำของเราขึ้นมา

สิ่งที่เกิดขึ้นมา ไปฟังธรรมจากใคร เวลาฟังธรรมขึ้นมา หลวงปู่มั่นบอกฟังธรรมตลอดเวลาเลย เราฟังธรรมของเราอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราฟังธรรมตลอดเวลา พอธรรมมันเกิด เวลาปฏิบัติขึ้นมา ข้างในมันเกิดขึ้นมา มันเป็นไปของมันขึ้นมา นี่เราจะไปฟังธรรม เราจะไปฟังแต่คนอื่น คนอื่นสอนนะ ครูบาอาจารย์ท่านคอยชี้แนะ เราถือนิสัย ขอนิสัยครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ คอยบอกเรา เพราะอะไร เหมือนเด็กอ่อน เด็กมันยังเดินไม่เป็น มันต้องอาศัย

พี่เลี้ยง แต่เมื่อไรเด็กมันเดินเป็นได้ มันรำคาญพี่เลี้ยงมหาศาลเลย เด็กมันไม่ยอมให้เข้าใกล้มันเลย มันจะวิ่งเล่นตามประสามัน

จิตคนเรากว้างเป็นนะ มันมีทางออกของมัน มันเดินไปได้นะ มันรำคาญพี่เลี้ยงมันนะ มันไม่ยอมให้พี่เลี้ยงเข้ามาใกล้ แต่ถ้ามันยังเดินไม่ได้ มันไม่มีจะกินนะ มันจะขอกินจากพี่เลี้ยงมัน นี่ก็เหมือนกัน เรามีครูมีอาจารย์เป็นที่พึ่งที่อาศัย เป็นแค่ที่พึ่งที่อาศัย ไม่ใช่ความจริง กาลามสูตรบอก อย่าให้เชื่อแม่แต่อาจารย์เรา อย่าให้เชื่อใครทั้งสิ้น ให้สัมผัส สันทิฏฐิโก ใจสัมผัสความจริงอันนี้ อันนี้เป็นสมบัติของเรานะ อย่าเชื่อ เราต้องประพาศปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นสมบัติของเราแล้วจะเข้าใจสัจธรรม

สมมุติบัญญัติเป็นสมมุติทั้งหมด บัญญัติของพระพุทธเจ้าก็เป็นสมมุติ แต่ถึงที่สุดแล้วนะ เป็นความจริงของเรา ความจริงของเราก็ก็น่าจะเป็นสมมุติอยู่ เพราะมันเป็นอนิจจัง มันยังเกิดดับๆ มันยังไม่มั่นคงของมัน ถ้ามั่นคงของมันนะ อรูปปรชรรณ มันคงของมันขึ้นมา มันคง อรูปปรชรรณ ไม่มีแปรสภาพอีกแล้ว แล้วถึงที่สุด ทำลายทั้งหมด สิ่งที่ไม่แปรสภาพก็ต้องทำลาย ทำลายแล้ว วิมุตติสุขหลุดพ้นจากการสมมุติบัญญัติ คือพ้นจากการพูดถึงกล่าวถึงได้ นิพพานคือพ้นจากการพูดถึงและกล่าวถึงได้ แต่มีอยู่ มีความสัมผัสของใจได้จริง อันนี้มันอยู่ที่ไหน

นี้ธรรมของเรา ฟังธรรมๆ ฟังธรรมที่นี้

“โอปนยิโก.. เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม”

ดูธรรมในหัวใจที่มันเป็นธรรมขึ้นมาจากการชวนชวน จากการกระทำของเรา เอวัง